

Unge valg af ungdomsuddannelser giver økonomiske fordele

Unge med en erhvervsuddannelse får i gennemsnit en højere indkomst senere i livet, end de ville have fået, hvis de i stedet havde gennemført en gymnasial uddannelse.

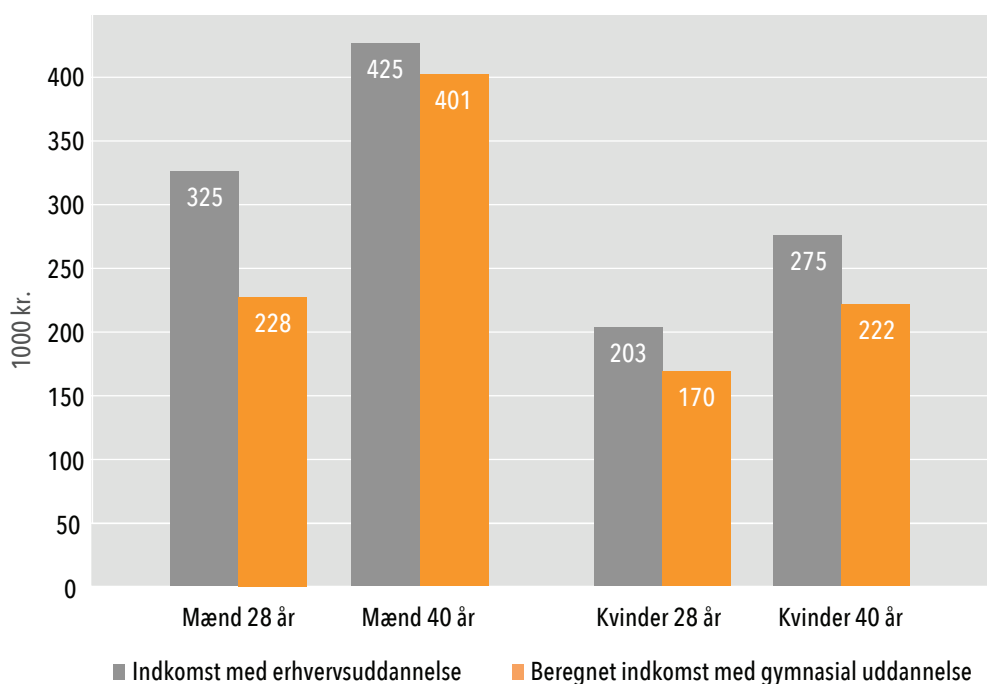
Overordnet set er unges valg af ungdomsuddannelse i overensstemmelse med, hvad der økonomisk er en fordel for dem. Det viser en undersøgelse, som ROCKWOOL Fonden har foretaget i samarbejde med en forsker fra Aalborg Universitet. Undersøgelsen er baseret på 161.432 personer, der blev født i 1986-1989, og som havde gennemført en ungdomsuddannelse, inden de blev 25 år. Disse årgange er fulgt, til de var 28-31 år, og med opgørelse af forventet erhvervsindkomst som 40-årige.

Undersøgelsen viser, at unges valg af uddannelse er i overensstemmelse med blandt andet deres faglige

kvalifikationer fra folkeskolen. De, der gennemfører en erhvervsuddannelse, har andre karakteristika og faglige færdigheder end dem, der gennemfører en gymnasial uddannelse. De unge med erhvervsuddannelse fik blandt andet væsentlig lavere karakterer i 9. klasse end gymnasieelever. Dette kan forklare, at det i gennemsnit er en økonomisk fordel at vælge erhvervsuddannelse for dem, der gør det, mens det omvendt er en fordel at vælge gymnasial uddannelse for dem, der gør det. Dette overordnede mønster gælder både for mænd og kvinder.

De mænd, som har gennemført en erhvervsuddannelse, har som 28-årige en årsindkomst på 325.000 kr. i gennemsnit. Men hvis de i stedet havde gennemført en gymnasial uddannelse, ville de kun have tjent 228.000 kr. i gennemsnit, se figur 1. Den store forskel på 97.000 kr. skyldes i høj grad, at det er meget tidligt at måle indkom-

Figur 1. Indkomst for dem, der har gennemført en erhvervsuddannelse, og beregnet indkomst, hvis de i stedet havde gennemført en gymnasial uddannelse

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed og Aalborg Universitet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Note: Indkomst er målt som årlig erhvervsindkomst i 2015-priser før skat. Ved 28 år er vist den gennemsnitlige indkomst for dem, der har gennemført en erhvervsuddannelse, samt den beregnede gennemsnitlige indkomst, hvis de i stedet havde gennemført en gymnasial uddannelse. Ved 40 år er vist den gennemsnitlige forventede indkomst som 40-årig (givet uddannelse, indkomst og arbejdsmarkedstilknytning som 28-31-årig) for dem, der har gennemført en erhvervsuddannelse, samt den beregnede gennemsnitlige indkomst, hvis de i stedet havde gennemført en gymnasial uddannelse. De, der har gennemført begge typer af ungdomsuddannelse, er kategoriseret efter den, de gennemførte først.

sten, når man er 28 år. Mange 28-årige vil kun lige have påbegyndt deres karriere på arbejdsmarkedet, og nogle vil endda stadig være under uddannelse. Det gælder især for mange, som har valgt en videregående uddannelse.

Når man ser på indkomsten som 40-årig, er forskellen betydelig mindre, nemlig 24.000 kr., dog er indkomsten med en erhvervsuddannelse (425.000 kr.) fortsat højere, end den ville have været med en gymnasial uddannelse (401.000 kr.) for denne gruppe. Når personer med en erhvervsuddannelse ville få en relativt lav indkomst,

hvis de i stedet havde valgt en gymnasial uddannelse, hænger det blandt andet sammen med, at de typisk har lavere karakterer i 9. klasse end den gennemsnitlige gymnasieelev, og at de derfor typisk ville få lavere karakterer i gymnasiet og i mindre omfang ville gennemføre en lang videregående uddannelse.

Også kvinder med en erhvervsuddannelse tjener mere, end de ville have gjort, hvis de i stedet havde valgt en gymnasial uddannelse. Forskellen er mindre som 28-årig (33.000 kr.), men større som 40-årig (53.000 kr.).

Unge med en gymnasial uddannelse har økonomiske fordele af deres valg

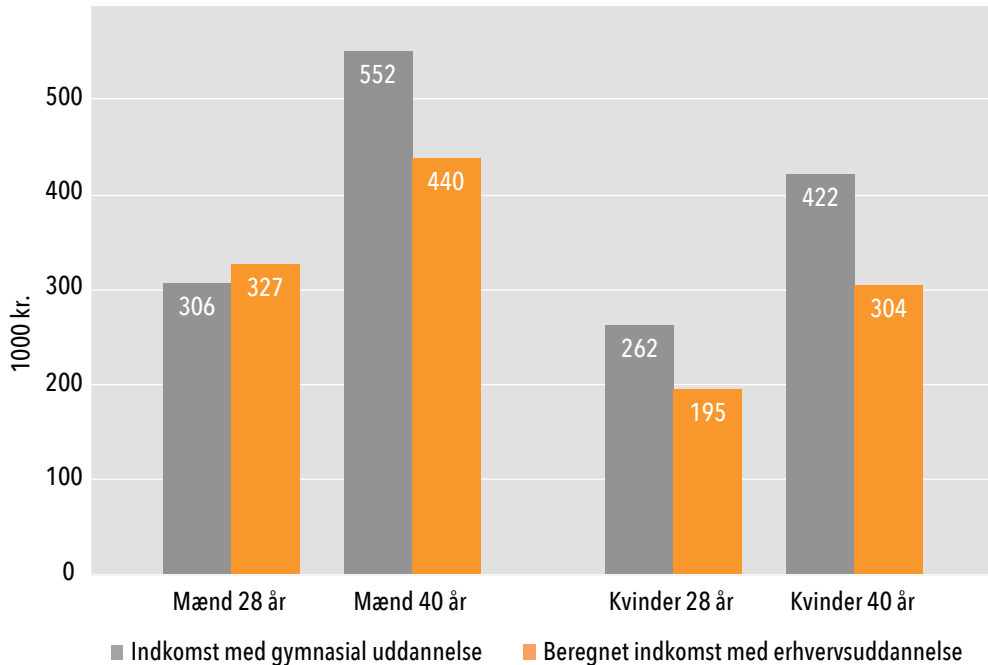
Når unge med studentereksamen er fyldt 40 år, har de en højere indkomst, end hvis de havde valgt en erhvervsuddannelse.

Mænd, der har gennemført en gymnasial uddannelse, har årligt en indkomst på gennemsnitlig 306.000 kr., når de er 28 år, se figur 2. Hvis de i stedet havde gennemført en erhvervsuddannelse, ville de i gennemsnit have haft en lidt højere indkomst (327.000 kr.), fordi mange studenter kun lige er begyndt på arbejdsmarkedet, når de er 28 år, på grund af videregående uddannelsesforløb.

Som 40-årige har de derimod en væsentlig højere forventet indkomst på 552.000 kr., end de ville have haft, hvis de i stedet havde gennemført en erhvervsuddannelse, hvor de kunne forvente en indkomst på 440.000 kr.

Kvinder, der har gennemført en gymnasial uddannelse, har også væsentlig højere forventet indkomst som 40-årige, end hvis de i stedet havde gennemført en erhvervsuddannelse. I gennemsnit er de to indkomster 422.000 og 304.000 kr., og forskellen er altså på 118.000 kr. Når de er 28 år, har kvinder med en gymnasial uddannelse også en væsentlig højere indkomst (262.000 kr.), end hvis de havde gennemført en erhvervsuddannelse (195.000 kr.).

Figur 2. Indkomst for dem, der har gennemført en gymnasial uddannelse, og beregnet indkomst, hvis de i stedet havde gennemført en erhvervsuddannelse

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed og Aalborg Universitet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Note: Indkomst er målt som årlig erhvervsindkomst i 2015-priser før skat. Ved 28 år er vist den gennemsnitlige indkomst for dem, der har gennemført en gymnasial uddannelse, samt den beregnede gennemsnitlige indkomst, hvis de i stedet havde gennemført en erhvervsuddannelse. Ved 40 år er vist den gennemsnitlige forventede indkomst som 40-årig (givet uddannelse, indkomst og arbejdsmarkedstilknytning som 28-31-årig) for dem, der har gennemført en gymnasial uddannelse, samt den beregnede gennemsnitlige indkomst, hvis de i stedet havde gennemført en erhvervsuddannelse. De, der har gennemført begge typer af ungdomsuddannelse, er kategoriseret efter den, de gennemførte først.

Unge på grænsen til at vælge erhvervsuddannelse i stedet for gymnasial uddannelse

Der er meget forskellige effekter på indkomsten af at ændre uddannelsesvalg for unge, som er på grænsen til at vælge erhvervsuddannelse i stedet for gymnasial uddannelse. Effekterne afhænger blandt andet af køn og færdigheder.

Mange af de unge, der vælger henholdsvis erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse, er ret sikre på deres valg, og der skal meget til, for at få dem til at ændre deres valg.

Men der er også en stor gruppe af unge, som er i tvivl om, hvilken type uddannelse de skal vælge.

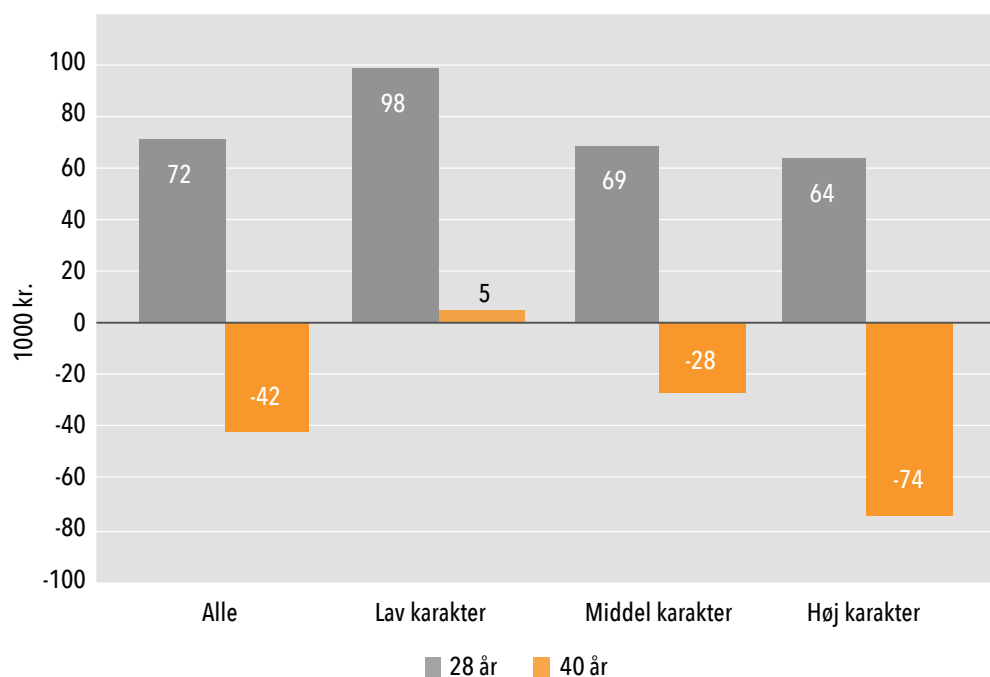
Det er især denne gruppe, hvis valg af uddannelse kan påvirkes af politiske indgreb, der fx har til formål at gøre det mere attraktivt at vælge erhvervsuddannelse frem for gymnasial uddannelse.

En politik, der gør det lidt mere attraktivt for alle unge at vælge erhvervsuddannelse frem for gymnasial uddannelse,

vil betyde, at de mænd, der skifter fra gymnasial uddannelse til erhvervsuddannelse, i gennemsnit vil få en højere indkomst som 28-årige (en stigning på ca. 72.000 kr.), men en lavere indkomst som 40-årige (et fald på ca. 42.000 kr.), se figur 3.

Effekternes størrelse varierer dog meget alt efter karakterer i 9. klasse. Mænd med lave karakterer i matematik vil få større fordele af at skifte til erhvervsuddannelse. For dem er der ingen negativ effekt på indkomsten som 40-årige, og indkomsten som 28-årige vil stige med 98.000 kr. Derimod vil mænd med høje karakterer i matematik få et indkomsttab ved at skifte til erhvervsuddannelse på 74.000 kr. som 40-årige, og indkomststigningen som 28-årige vil kun være på 64.000 kr. En forklaring på disse forskelle kan være, at personer med høje karakterer i 9. klasse har bedre forudsætninger for at få høje karakterer i gymnasiet og for efterfølgende at gennemføre en videregående uddannelse, som giver et højt afkast på arbejdsmarkedet.

Figur 3. Indkomstændring ved at vælge erhvervsuddannelse i stedet for gymnasial uddannelse for mænd, der er på grænsen til at vælge det ene frem for det andet

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed og Aalborg Universitet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser ændringen i indkomst ved at vælge erhvervsuddannelse i stedet for gymnasial uddannelse for mænd, der er på grænsen til at vælge den ene frem for den anden uddannelse. Indkomst er målt som årlig erhvervsindkomst i 2015-priser før skat. Der er vist den beregnede ændring i indkomst, når personerne er henholdsvis 28 og 40 år. De to søjler til venstre i figuren viser indkomstændringen for dem, der vælger erhvervsuddannelse i stedet for gymnasial uddannelse, når sandsynligheden for at vælge erhvervsuddannelse vokser med 1 procentpoint for alle. De øvrige søjler viser indkomstændringen for dem med henholdsvis lave, middel og høje karakterer i matematik i 9. klasse. De tre kategorier af karakterer (efter 13-skalaen) er defineret ved, at gennemsnittet i matematik er højst 7, mellem 7 og 9, og mindst 9.

De kvinder, der skifter til erhvervsuddannelse som følge af en politik, der gør det lidt mere attraktivt for alle at vælge erhvervsuddannelse, vil i gennemsnit ikke opleve nogen betydelig ændring i indkomst, hverken når de er 28 eller 40 år. Det gælder, uanset om de havde høje eller lave ka-

rakterer i 9. klasse. Kvinder, der er på grænsen til at vælge erhvervsuddannelse i stedet for gymnasial uddannelse, vil altså i gennemsnit hverken få højere eller lavere indkomst ved at ændre deres valg af ungdomsuddannelse.

Kvinder har meget lavere indkomst

Indkomstniveauet er væsentlig lavere for kvinder end for mænd, både når de er 28 og 40 år.

Kvinder har lavere indkomst end mænd. Det gælder både for dem, der har gennemført en erhvervsuddannelse, og for dem, der har gennemført en gymnasial uddannelse. Mænd med en erhvervsuddannelse tjener i gennemsnit 325.000 kr. som 28-årige og 425.000 kr. som 40-årige, mens de tilsvarende tal for kvinder er 203.000 kr. og 275.000 kr. (se figur 1). Mænd med en gymnasial uddannelse tjener i gennemsnit 306.000 kr. som 28-årige og 552.000 kr. som 40-årige, mens tallene for kvinder er 262.000 kr. og 422.000 kr. (se figur 2). Som 40-årige er kvindernes indkomst altså 130.000-150.000 kr. lavere end mændenes. Kvinderne har lavere indkomst, på trods af at de i gennemsnit opnår et højere uddannelsesniveau end mænd, se tabel 1.

En af årsagerne til indkomstforskellene er, at kvinder vælger andre uddannelser end mænd. Inden for erhvervsuddannelser vælger kvinder i højere grad fag inden for kontor og handel, omsorg, sundhed og pædagogik, mens mænd i højere grad vælger fag inden for teknologi og byggeri mv. I de gymnasiale uddannelser vælger mænd også i højere grad tekniske og naturvidenskabelige fag, og det samme gælder for de videregående uddannelser. Kvinder gennemfører i højere grad mellemlange videregående uddannelser, især lærer-, pædagog- og sygeplejerskeuddannelser. Inden for de lange videregående uddannelser vælger kvinder i højere grad humaniora.

Der er også andre årsager til indkomstforskellene, herunder at kvinder i højere grad har deltidsjob, og barsels-/forældreorlov.

Tabel 1. Højest fuldførte uddannelse som 28-31-årig for mænd og kvinder, der har gennemført en ungdomsuddannelse (procent)

	Mænd	Kvinder
Uddannelsesniveau		
Ungdomsuddannelse	49,6	32,9
Korte videregående uddannelser (KVU)	7,1	5,7
Mellemlange videregående uddannelser (MVU)	16,9	30,0
Lange videregående uddannelser (LVU)	26,4	31,3
Total	100	100
Antal personer	79.070	82.362
Eksempler på specifikke uddannelsesområder		
Erhvervsuddannelse: Kontor, handel mv.	6,9	12,1
Erhvervsuddannelse: Omsorg, sundhed og pædagogik	0,8	8,0
Erhvervsuddannelse: Byggeri, teknologi, mekaniker mv.	27,9	2,2
KVU: Tekniske uddannelser	2,4	0,7
MVU: Lærer, pædagog, sygeplejerske mv.	6,2	22,3
MVU: Tekniske uddannelser	5,8	0,7
LVU: Humaniora, teologi, kunst	5,4	10,4
LVU: Naturvidenskab og teknisk videnskab	8,7	5,6

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed og Aalborg Universitet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Note. Tabellen viser den højeste gennemførte uddannelse i 2018 for de fire årgange, der blev født i 1986-1989, og som derfor var 28-31 år i starten af 2018. Tabellen omfatter kun dem, der havde gennemført en ungdomsuddannelse senest som 25-årige. Øverste del af tabellen viser, hvordan mænd og kvinder fordeler sig på forskellige uddannelsesniveauer, mens nederste del af tabellen viser procentdelen af henholdsvis mænd og kvinder, der har en uddannelse inden for udvalgte uddannelsesområder med en skæv kønsfordeling.

Store forskelle mellem erhvervsskole- og gymnasieelevers familiebaggrund

Der er flere forældre uden job blandt erhvervsskoleelever og flere akademiske forældre blandt gymnasieelever.

Der er stor forskel i gennemsnitlige karakteristika mellem dem, der har gennemført en gymnasial uddannelse, og dem, der har gennemført en erhvervsuddannelse. Det gælder både mht. familiebaggrund og karakterer i 9. klasse, se tabel 2.

For unge med en erhvervsuddannelse er der større sandsynlighed for, at forældrene er skilt, og forældrene har kortere uddannelse og lavere indkomst. De er også i højere grad arbejdsløse eller uden for arbejdsstyrken, og sandsynligheden for, at forældrene har en dom for krimi-

nalitet, er større. Forskellene i forældrenes karakteristika er betydelige. For eksempel har 12,4% af dem med en gymnasial uddannelse en far med en lang videregående uddannelse, mens det samme kun gælder for 1,6% af dem med en erhvervsuddannelse. Farens gennemsnitsindkomst for dem med gymnasial uddannelse er 492.000 kr., mens den er 392.000 kr. for dem med erhvervsuddannelse.

De unge med erhvervsuddannelse fik desuden væsentlig lavere karakterer i 9. klasse. For eksempel fik dem med en gymnasial uddannelse i gennemsnit 8,4 i matematik (efter 13-skalaen), mens dem med en erhvervsuddannelse kun fik 7,0. Der er tilsvarende forskelle for fagene dansk, engelsk og fysik/kemi.

Tabel 2. Gennemsnitlig familiebaggrund og karakterer efter type af ungdomsuddannelse

	Gymnasial uddannelse	Erhvervsuddannelse
Familiebaggrund		
Forældre bor ikke sammen (procent)	25,3	33,3
Far har kun grundskole (procent)	18,0	32,2
Far har en erhvervsuddannelse (procent)	39,3	51,0
Far har en kort eller mellemlang videregående uddannelse (procent)	26,2	10,7
Far har en lang videregående uddannelse (procent)	12,4	1,6
Far er arbejdsløs (procent)	1,8	2,2
Far er på førtidspension (procent)	2,3	3,6
Far er uden for arbejdsstyrken (procent)	4,5	5,7
Far har en dom for kriminalitet (procent)	8,8	14,5
Fars indkomst (1000 kr.)	492	392
Karakterer i 9. klasse (13-skalaen)		
Matematik	8,4	7,0
Dansk	8,7	7,2
Engelsk	9,0	7,2
Fysik/kemi	8,4	7,2
Antal personer		
	110.707	50.725

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed og Aalborg Universitet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Note: Tabellen viser gennemsnitlige karakteristika for dem, der har gennemført henholdsvis en gymnasial uddannelse og en erhvervsuddannelse. Hvis en person har gennemført begge typer af uddannelse, er det den først gennemførte, der tæller. Forældrebaggrund er målt, før den unge blev 14 år. Sandsynligheden for, at faren har en dom for kriminalitet er opgjort for årene, hvor den unge var 0-13 år; alle domme er medtaget undtagen for overtrædelse af færdselsloven. Farens indkomst er målt som samlet personlig indkomst før skat opgjort i 2015-priser. Karaktererne er givet efter 13-skalaen.

Data og metode

Undersøgelsen bygger på registerdata fra Danmarks Statistik. Der fokuseres på de fire årgange, som blev født i 1986-1989, og som typisk afsluttede 9. klasse i 2002-2005. I begyndelsen af 2018 var disse årgange 28-31 år, og de er valgt, fordi det er de første årgange med data for karakterer i grundskolen. Oplysninger om elevernes færdigheder er afgørende i en undersøgelse af, hvad uddannelsesvalg efter grundskolen betyder for senere resultater på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet. I de fire årgange fokuseres på 161.432 personer, som gennemførte en ungdomsuddannelse, inden de blev 25 år – 110.707 gennemførte en gymnasial uddannelse, og 50.725 gennemførte en erhvervsuddannelse.

I den statistiske model tages højde for et stort antal karakteristika for personerne og deres familiebaggrund. Foruden karakterer i 9. klasse tages der således højde for køn, etnicitet og forældrenes uddannelse, indkomst, arbejdsmarkedstilknytning og kriminalitet samt familiestruktur. Der kontrolleres også for, i hvilken kommune personen boede før afslutningen af 9. klasse. I den statistiske model for valget mellem erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse indgår desuden afstand til henholdsvis erhvervsskoler og gymnasier. Den statistiske metode tager højde for, at det ikke er tilfældigt, hvem der vælger henholdsvis

erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse, og at valget bl.a. kan afhænge af forhold, vi ikke har data for, fx den enkelte persons forventninger til fordele og ulemper ved et givet valg.

Som nævnt kan vi i data følge de fire årgange, til de er 28-31 år. Ved denne alder har mange kun lige påbegyndt deres karriere på arbejdsmarkedet, og nogle vil endda stadig være under uddannelse. Det gælder især for mange, som har valgt en videregående uddannelse, typisk efter en gymnasial uddannelse. Det er derfor vigtigt at beregne effekter på indkomsten senere i livet. Tidligere undersøgelser har vist, at indkomst omkring 40-årsalderen i langt højere grad end indkomst som 28-31-årig er korreleret med livstidsindkomst.

Derfor udnyttes, at registerdata indeholder rigtig mange oplysninger for personerne, når de er 28-31 år, som er relevante for at kunne forudsige indkomsten som 40-årig, herunder detaljerede oplysninger om uddannelse (niveau af uddannelse og specifikt fag), arbejdsmarkedskarriere og indkomst. For ældre årgange (født 1974-77) opstilles således en model for indkomst som 40-årig forklaret ved bl.a. uddannelse, indkomst og arbejdsmarkedskarriere op til 28-31 år. Resultaterne fra denne model bruges dernæst til at forudsige indkomsten som 40-årig for de fire yngre årgange i hovedanalysen.

Undersøgelsens publicering

Eskil Heinesen & Elise Stenholt Sørensen. 2020.
Vocational versus general upper secondary education and labor market outcomes.
Study paper 156. ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.

Nyt fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed. (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i enheden.

Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser fra forskningsenheden på: www.rockwoolfonden.dk/forside/forskning